

Pjeroo Roobjee, Foto Amoruso.

[B] **IN DE KRULLENDRAAIERIJ VAN
PJEROO ROOBJEE**

Veel recensies beginnen met bluf: de bespreker houdt zich van den domme wat zijn voorkennis van het te bespreken werk betreft. Om de waarde van zijn oordeel enigszins te kunnen taxeren is het voor de lezer van de betreffende recensie niettemin van belang te weten vanuit welk verwachtingsperspectief de recensent te werk is gegaan. Wat weet hij van het eerdere werk van degene die hij bespreekt? Is hij op de hoogte van de reputatie daarvan? Weet hij door wie en in welke media hij werd geprezen respectievelijk gelaakt of domweg genegeerd?

Van Pjeroo Roobjee wist ik, voor ik aan de roman *Een mismaakt gouvernement* begon, vrijwel niets. Ja, dat hij een Vlaming was, op veel gebieden en ook al heel lang actief. Maar ik had nooit iets van hem gelezen, nooit iets van hem gezien (want ik begreep dat hij ook beeldend kunstenaar was), en evenmin ooit iets *over* hem gelezen. Curieus eigenlijk, aangezien ik zijn naam wel vaak was

tegengekomen en ik de Vlaamse literatuur toch ook redelijk goed volg. Kwam dat misschien door Roobjees volmaakte onbekendheid in Nederland, ook onder fervente literatuurlijkhebers?

Des te opvallender dat zijn nieuwe boek bij een Nederlandse uitgever verschijnt, bij Querido nog wel, de meest Hollandse onder alle Hollandse uitgevers, de uitgever van auteurs als Gerrit Krol en Nicolaas Matsier, Bernlef en Schippers, stuk voor stuk mannen die de overdaad schuwen, schavers op zoek naar de kale essentie. Zou Roobjee via Querido, en in het spoor van Elsschot, de tegenwoordig vaak wijldopige Nederlanders een lesje in literaire efficiency willen leren? Zou hij aansluiting zoeken bij die oer-Hollandse traditie van *less is more*?

Dat vermoeden moest ik al na één zin opgeven. Een volzin, dat wel, gevolgd door uitsluitend nieuwe volzinnen, grammaticaal niets op aan te merken, maar ook vol woorden die een redacteur van Querido normalerwijs niet passabel acht. Primitieve exoten als “klappenans”, “schruwelen”, “kloet”, “gefoefel”, “friendel”, “porei”, “lurre” en “verdesteleweerde” staan in het deftige huis aan het Amsterdamse Singel op de index van verboden woorden, ook als ze er niet op staan. Hoe is Roobjee hier in godsnaam binnengekomen? Geen spoorje Hollandse bondigheid, een broertje dood aan onopgesmukte taal, per definitie liever een archaisch equivalent dan een eigentijdse formulering, en of de verteller nu rechtstreeks aan het woord is of een van diens personages, het maakt niet uit, ze spreken en denken allemaal in een soort plattelandsimpressionisme van een eeuw geleden.

Je kunt dus niet zeggen dat Roobjee het de lezer, en zeker de Nederlandse lezer, eenvoudig maakt. Ook niet dat hij zijn best heeft gedaan zijn literaire regio toegankelijk te maken voor de bezoeker van buiten die regio. Eerder krijgt die onwelkome gevoel dat hem, vreemdeling, bekruipt als hij in Friesland of Limburg op loketbediendes of winkelmisjes stuit die hem stug in het dialect blijven aanspreken. Dezelfde inzichtzelfgekeerdheid, wereldvreemdheid, omslachtigheid – en dezelfde humor, niet te vergeten. De vreemde gast begrijpt niets van wat de autochtonen mompelen, vraagt beleefd het nog eens te herhalen, iets langzamer a.u.b., maar vergeefs.

De verteller – later blijkt het te gaan om een ruim zestigjarige vrouw uit Gent, Odette Saudemont – vertrok in “de koudste zomer van deze nog prille eeuw” uit “haar haardstede” naar “een slijkgat” ergens in Zuid-Frankrijk. Al direct vernemen we dat zij een stevige roker is. Maar ook dat zij geen tanden heeft maar “ivoren snijbijters”; ze probeert niet eenvoudigweg te stoppen met roken maar voert “een persoonlijke campagne tegen het lurken aan peuken”, noemt dat “dapper” en nog in diezelfde zin “een soort van beulachtige eenmansactie” waarmee ze zowel “flinkweg” als “duchtig” bezig is.

Zoveel is van meet af aan ook duidelijk: behalve het archaïsme, het barbarisme en het regionalisme behoort ook de tautologie tot de hoofdbestanddelen van Roobjees stilistische repertoire. De auteur lijkt zijn eigen formuleringen niet te vertrouwen, alles wordt herhaald, aangedikt of tot vervelens toe bevestigd, “letterlijk en geheel en gans compleet”. En dat doet hij niet per ongeluk, maar bewust en pesterig, hij doet niets liever dan ronddraaien in “onnutte uitweidingen en niet nodige omwegen” – een formulering die tegelijk toont wat ze beweert.

In Frankrijk stuit Odette op “een mannenmens” bij een boektent. Daar vindt ze plots “een pinkeldun boekwerk”, “goud op snede, waarvan het omkleedsel aan de havannagetinte voorzijde werd opgesierd door middel van niet levendig meer blikkende lettertekens van karmijn, die alle tezamen geteld een koppel in onze eigenste laaglandse grammatica verwekte woorden vormden”. Ofwel: een exemplaar van Toergenjevs *Eerste liefde*, dat zijzelf ooit aan háár eerste liefde heeft geschonken.

Dat mag een kras toeval heten, maar daarover kan de lezer zich dan al niet meer verbazen. Odette, om een lang verhaal kort te maken, gaat (in de oneven hoofdstukken) op zoek naar haar oude, haar onverminderd in vuur en vlam zettende geliefde, en brengt de lezer (in de even hoofdstukken) op de hoogte van haar voorgeschiedenis, haar armoedige kinderjaren en haar eerste ontmoeting met dokterszoon “Edwin, mijn schrikkelijk zoete Winnie”, die nochtans aan de haal gaat met Odettes zus, de “ooglijke knapschone Chantal”, wier onweerstaanbare charmes zij in onnavolgbaar koeterwaals beschrijft. Uiteindelijk, na talloze evenzeer onnavolgbare omzwervingen, komen beide verhaallijnen bij elkaar en zien we Odette

terug in Gent, waar ze overweegt haar intrek te nemen in een klooster.

Ik sla het boek met een zucht van verlichting dicht. Ik kan me niet herinneren ooit eerder een Nederlandstalig boek te hebben gelezen dat me zo vaak in vertwijfeling naar Van Dale deed grijpen, om vervolgens te constateren dat ook die niet op de hoogte was. Is Roobjee nu een prulschrijver? Nee hoor, hij kan krullen draaien als geen ander, alles staat uiteindelijk nog keurig op zijn poten ook, al duurt het vaak even voor je dat ziet. Vergeleken met hem zijn Hugo Claus, Tom Lanoye en Erwin Mortier stilistische calvinisten van het meest fundamentalistische soort.

Roobjee is een literaire heremiet. Hij beoefent een uitgestorven ambacht. Zijn gereedschap komt uit het streekmuseum. Dat hij het zo soeverein heeft leren hanteren mag een mirakel heten. Er zullen vast wel mensen zijn die van dit hoogst artistieke vakmanschap houden, ik sta hoofdzakelijk paf.

CYRILLE OFFERMANS

PJEROO ROOBJEE, *Een mismaakt gouvernement*, Querido, Amsterdam, 2010, 302 p.
